Nr. 11. Warszawa, dnia 17 Lutego 1919 r. Rok II.

DZIENNIK URZĘDOWY

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH.

Cena numeru pojedyńczego 1 mk. Z zaboru austrjackiego i z terenów b. okupacji austrjackiej można wpłacać za numer „Dziennika Urzędowego M. S. W." 1 kor. 75 h. „Dziennik Urzędowy" przyjmuje ogłoszenia instytucji społecznych i użyteczności publicznej, od osób zaś prywatnych tylko takie, które wynikają ze stosunku do władz rządowych i powyższych instytucji. Cena za wiersz drobnego pisma jednoszpaltowego 1 mk.

Redakcja i Administracja: Pałac Brühlowski, pl. Saski Nr. 9.

TREŚĆ:

I.

129.

DEKRET

o odpowiedzialności za uchylenie się od służby wojskowej.

Na wniosek Rady Ministrów stanowię niniejszem aż do odwołania, co następuje:

Winny uchylenia się od służby wojskowej, do której zostanie powołany obwieszczonem publicznie zarządzeniem odpowiedniej władzy, —

ulegnie karze więzienia do roku.

Do nakładania w drodze administracyjnej kar za powyższe przestępstwo upoważniony jest Minister Spraw Wewnętrznych, przyczem zastosowanie kary nie uwalnia skazanego od przymusowego zaliczenia do szeregu, o ile okaże się do służby wojskowej zdatnym.

Dan w Warszawie, dn. 4 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa:
(—) J. Piłsudski.

Prezydent Ministrów:
(—) I. J. Paderewski.

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
inżynier-pułkownik
Wroczyński.

„Dz. Pr." z dn. 8.II 1919 r. Nr. 14, poz. 168.

130.

DEKRET

w przedmiocie statutu Polskiego Państwowego Banku Rolnego.

I.

Nazwa, zadania i prawa.

Art. 1.

Polski Państwowy Bank Rolny posiada wszelkie atrybucje osoby prawnej i pozostaje pod zwierzchnictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych. W pieczęci swej używa godła państwowego z napisem w otoku: „Polski Państwowy Bank Rolny". Główną siedzibą Polskiego Państwowego Banku Rolnego jest miasto stołeczne Warszawa. Oddziały i ajentury Banku mogą być zakładane we wszystkich miejscowościach Państwa Polskiego.

Art. 2.

Główne zadanie Polskiego Państwowego Banku Rolnego polega na udzielaniu w gotowiźnie kredytu

długoterminowego, amortyzacyjnego i niewypowiedzialnego:

A: 1) rolnikom bezrolnym na kupno gruntów w celu umożliwienia im osiedlenia się na własnym zagonie (art. 10—15);

2) małorolnym w celu powiększenia ich gospodarstw do normy, zapewniającej dostateczne utrzymanie lub zajęcie dla rodziny (art. 10—15).

B: na meljoracje rolne (art. 16—22).

Nadto Bank Rolny może:

a) udzielać pożyczek przejściowych na parcelację i kolonizację dóbr ziemskich oraz na wykonywanie meljoracji (art. 23—26);

b) popierać tworzenie i działalność organizacji parcelacyjnych, kolonizacyjnych i meljoracyjnych (art. 27);

c) nabywać grunta na parcelację i kolonizację oraz przejmować posiadłości ziemskie od niewypłacalnych dłużników (art. 41);

d) spełniać wszelkie inne operacje i czynności niezbędne do osiągnięcia celów Banku, przewidzianych w niniejszym statucie.

Art. 3.

Środki Polskiego Państwowego Banku Rolnego stanowią:

1) sumy uzyskane z emisji listów zastawnych Banku (art. 29—40);

2) kapitał zakładowy, otrzymany przy założeniu od Skarbu Państwa tytułem jednorazowej, bezprocentowej dotacji w sumie 25.000.000 marek;

3) kapitał uzupełniający, tworzony z corocznych bezprocentowych dotacji Skarbu Państwa w sumie nie niższej od 1.000.000 marek rocznie;

4) fundusz rezerwowy Banku (art. 32, 70—71);

5) fundusz specjalny na wyrównanie ewentualnych strat przy realizacji listów zastawnych (art. 30 i 70).

Bankowi Rolnemu służy prawo przyjmowania wkładów pieniężnych (art. 28) z terminem nie krótszym, jak dwanaście miesięcy, zaś od instytucji, wskazanych w p. b) art. 2, również i na rachunki bieżące. Nadto Bank przyjmuje zaliczki od nabywców gruntów.

Art. 4.

Operacje, dokonywane z udziałem Banku, a w szczególności akty kupna gruntów przy pomocy Banku, zabezpieczenia i wykreślenia pożyczek, oraz akty, dokumenty, pisma i odpisy, sporządzane przez urzędy państwowe (sądowe i administracyjne) lub urzędom tym składane albo przez nie wydawane, o ile dotyczą czynności, dokonywanych z udziałem Banku, wolne są od opłat stemplowych, sądowych i wszelkich wogóle opłat skarbowych i samorządowych. Posiadłości ziemskie, parcelowane i sprzedawane przy pomocy finansowej Banku, wolne są od podatków od przyrostu wartości.

II.

Kredyt długoterminowy amortyzacyjny.

a) Zasady ogólne.

Art. 5.

Bank Rolny wydaje pożyczki długoterminowe amortyzacyjne na podstawie planów, projektów i szacunków, sporządzonych podług przepisów, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 6.

Bank udziela pożyczek w gotowiźnie na czas ściśle oznaczony, w którego ciągu pożyczki umarzane być winny przez wpłacanie rat półrocznych w terminach ściśle określonych.

O ile dłużnik wypełnia zobowiązania, wypływające z umowy, tudzież przestrzega warunków, zastrzeżonych przy udzielaniu pożyczki, Bank Rolny nie ma prawa żądać przedterminowej jej spłaty, dłużnikowi jednak służy prawo przedterminowej spłaty w gotowiźnie długu w całości lub w części (art. 47—48).

Art. 7.

Spłaty z tytułu udzielonych pożyczek zawierać winny kwoty na oprocentowanie, na umorzenie oraz na wydatki administracyjne i dokonywane będą w postaci półrocznych rat o jednakowej wysokości, obliczonych od pierwotnej sumy pożyczki według planu umorzenia. Opłata na wydatki administracyjne nie może przekraczać ½% rocznie.

Na częściowe pokrycie strat Banku, poniesionych przy realizacji listów zastawnych, mogą być zaliczane kwoty, przeznaczone na umorzenie danej pożyczki z pierwszych rat, najwyżej jednak za okres trzechletni (6 rat). Termin umorzenia pożyczki w tym wypadku odpowiednio się przedłuża.

Art. 8.

Bank ma prawo odmówić pożyczki bez podania powodów.

Art. 9.

Bank Rolny ma prawo przy udzielaniu pożyczek wszelkich kategorji zastrzec warunki, zmierzające do zabezpieczenia pożyczki lub do utrzymania i podniesienia dobrego stanu gospodarstwa.

b) Pożyczki na kupno ziemi.

Art. 10.

Z kredytu na kupno ziemi korzystać mogą:

a) bezrolni, zatrudnieni głównie w rolnictwie i obeznani z prowadzeniem gospodarstwa rolnego,

b) właściciele drobnych gospodarstw rolnych,

c) zrzeszenia jednostek, wskazanych w punktach a i b.

Art. 11.

Normalne pożyczki na kupno ziemi nie mogą przekraczać 75% sumy szacunkowej gruntu, niezbędnego dla wytworzenia gospodarstwa, zapewniającego dostateczne utrzymanie lub zajęcie dla rodziny.

W celu poparcia pewnego typu osad, uznanego w danych warunkach gospodarczych za najbardziej celowe, oraz dla przyjścia z pomocą najbardziej potrzebującym, Bank może udzielać na warunkach wyjątkowo ulgowych pożyczek dodatkowych do 90% szacunku.

Ogólna suma tego rodzaju pożyczek dodatkowych (ponad 75% szacunku) nie może przewyższać kapitału uzupełniającego Banku (art. 3).

Art. 12.

Wydawane przez Bank pożyczki na kupno gruntów winne być zabezpieczone na pierwszem miejscu działu

IV wykazu hipotecznego posiadłości ziemskich, pod których zabezpieczenie zostały udzielone. Obciążenie posiadłości ziemskiej długami hipotecznemi nie stanowi przeszkody do udzielenia pożyczki, jeżeli suma ich nie przewyższa ceny kupna.

Bankowi służy prawo spłacenia tych długów bez względu na termin ich płatności.

Art. 13.

Do czasu ostatecznego umorzenia pożyczki właściciele gruntów nie mają prawa bez zezwolenia Banku sprzedawać i wogóle aljenować posiadłości ziemskich, oddawać je w zastaw, obciążać długami hipotecznemi, wydzierżawiać lub w inny sposób przekazywać w posiadanie osób trzecich w całości lub części i wogóle przez swe czyny lub przez jakiekolwiek zobowiązania zmieniać lub uszczuplać stanu posiadłości w stosunku do ich stanu w chwili przyznania pożyczki. Odpowiednie wpisy uczynione być mają w III dziale wykazu hipotecznego.

Art. 14.

Osoby, którym przypadły w drodze spadku posiadłości ziemskie, obciążone pożyczką Banku, winny, o ile nie odpowiadają warunkom udzielenia pożyczek, przewidzianym w statucie niniejszym, spłacić pożyczkę na żądanie Banku lub sprzedać posiadłości w ciągu roku osobom odpowiednim.

Art. 15.

Bliższe określenie osób, mających prawo korzystania z kredytu na kupno ziemi (art. 10), zasady wydawania odpowiednich zaświadczeń przez urzędy ziemskie, najwyższe granice dozwolonego kupna gruntu wreszcie sposób wydawania pożyczek na kupno ziemi, ich terminy i stopy procentowe oraz inne warunki, pod któremi pożyczki udzielane i umarzane być mogą, tudzież szczególne warunki i ograniczenia sposobu użytkowania, płynące z udzielenia pożyczek dodatkowych do 90% szacunku, określą bliżej przepisy, wydane przez Radę Banku, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

c) Pożyczki meljoracyjne.

Art. 16.

Bank Rolny może udzielać rolnikom lub spółkom pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych, na pokrycie kosztów meljoracji, niezbędnych do należytego zorganizowania lub podniesienia kultury gospodarstw rolnych, a w szczególności na:

a) meljoracje, mające na celu poprawę fizykalnych własności gleby, jak drenowanie, osuszanie rowami, nawadnianie i t. p.,
b) wzniesienie niezbędnych budynków gospodarczych na gruntach scalanych,
c) wzniesienie takichże budynków na gruntach nabytych wskutek parcelacji i kolonizacji,
d) zalesienie,
e) kultury torfowe,
f) zakładanie sadów i ogrodów,
g) urządzenie gospodarstw rybnych,
h) urządzenie zakładów współdzielczych przemysłu rolnego, oraz
i) inne meljoracje, których popieranie przez kredyt Banku Rolnego uzna za możliwe Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 17.

Wysokość pożyczek, udzielanych przez Bank Rolny na meljoracje, nie powinna przewyższać ¾ sumy, o którą zwiększy się wartość danej posiadłości ziemskiej wskutek przeprowadzenia meljoracji, a w każdym razie nie może przekraczać rzeczywistych kosztów robót meljoracyjnych.

Nadto przewidywane wskutek meljoracji zwiększenie przeciętnego dochodu z danej posiadłości powinno być wyższe od rat, należnych od pożyczki, przyznawanej na meljoracje.

Przy zalesieniu zwiększenie dochodu powinno być obliczane na podstawie okresu przynajmniej lat 30.

Art. 18.

Pożyczki na pokrycie kosztów meljoracji, przewidzianych w punkcie a i b art. 16, korzystają z przywileju pierwszeństwa przed wszelkiemi wierzytelnościami hipotecznemi, obciążającemi daną posiadłość ziemską i zaspakajają się zaraz po wierzytelnościach uprzywilejowanych, wymienionych w art. 41 ustawy hipotecznej 1818 r. i w ustępie 1 i 2 art. 9 prawa o przywilejach i hipotekach 1825 r.

Jeżeli pożyczka meljoracyjna, mająca na zasadzie poprzedniego ustępu przywilej, została przyznana i wypłacona spółce rolników, winna być ta pożyczka podzielona przez Bank między uczestników spółki jednocześnie z przyznaniem pożyczki i poszczególne nieruchomości, należące do uczestników spółki, będą obciążone długiem uprzywilejowanym jedynie w wysokości przypadającej na nie części ogólnej pożyczki.

Wierzyciele hipoteczni nieruchomości, na której ma być zabezpieczona uprzywilejowana pożyczka meljoracyjna, będą powiadomieni o tem przez Bank w trybie art. 46 niniejszego statutu, w celu dania im możności złożenia sprzeciwu.

Wierzyciele hipoteczni, których prawa byłyby dotknięte przez zabezpieczenie, jak wyżej, pożyczki meljoracyjnej, mają prawo w ciągu miesiąca od zawiadomienia ich o przyznaniu takiej pożyczki wnieść sprzeciw do właściwej komisji ziemskiej okręgowej, która po niezwłocznem zawiadomieniu o tem Banku Rolnego podda rozwadze okoliczności sprawy, istotę pretensji wierzyciela, znaczenie projektowanej meljoracji i spowodowany przez nią przyrost wartości majątku i poweźmie decyzję co do zasadności sprzeciwu.

Od decyzji komisji ziemskiej okręgowej w ciągu dni 30 służy odwołanie do głównej komisji ziemskiej.

Wierzyciel, który w terminie powyższym sprzeciwu nie założył, nie ma prawa oponować przeciw uprzywilejowaniu pożyczki.

Art. 19.

Pożyczki na pokrycie kosztów meljoracji, przewidzianych w punktach c, d, e, f, g, h, i art. 16, powinny być zupełnie pewnie zabezpieczone.

Zabezpieczenie hipoteczne w granicach 75% szacunku danej posiadłości, ustanowionego zgodnie z przepisami, wydanemi na zasadzie art. 5 niniejszego statutu, będzie uznane za dostateczne. Jeżeli pożyczka, potrzebna na wykonanie meljoracji nie może być zabezpieczona w granicach 75% szacunku, powinna być przedstawiona dodatkowa gwarancja, uznana przez Radę Banku za dostateczną, na podstawie przepisów, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 20.

Przy udzielaniu kredytu na pokrycie kosztów meljoracyjnych winien być uwzględniany przepis, zawarty w art. 25 niniejszego statutu.

Art. 21.

Budowle, urządzenia meljoracyjne, zalesienia i t. p. urządzenia, które mogą być zniszczone przez siły żywiołowe, jak pożary, burze, susze i t. p., powinny być ubezpieczone w pełnej wartości we wskazanych przez Bank instytucjach. Wynagrodzenie ubezpieczeniowe wypłacane będzie właścicielowi nie inaczej, jak za zezwoleniem Banku.

Art. 22.

Warunki, dotyczące nadzoru nad wykonaniem i utrzymaniem urządzeń meljoracyjnych, bezpieczeństwa pożyczek, sposobów ich wydawania oraz podziału pomiędzy uczestników spółki jakoteż terminów i sposobów umorzenia pożyczek, wydawanych na różnego rodzaju meljoracje, będą określone przez przepisy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku.

III.

Kredyt przejściowy.

Art. 23.

Na cele, związane bezpośrednio z przeprowadzeniem parcelacji, kolonizacji lub meljoracji gruntów, jako to: na regulacje wierzytelności hipotecznych, obciążających dobra parcelowane, na przeprowadzenie robót budowlanych i gospodarczych, niezbędnych dla wytworzenia racjonalnych gospodarstw rolnych, wreszcie na wykonywanie robót meljoracyjnych, — Bank Rolny może udzielać kredytu przejściowego.

Z kredytu przejściowego mogą korzystać: stowarzyszenia, utworzone w sposób w art. 27 wskazany, oraz spółki rolników, stowarzyszenia rolnicze, koncesjonowane przedsiębiorstwa prywatne i t. p. Tytułem kredytu przejściowego mogą być wydawane pożyczki z terminem nie dłuższym, niż na trzy lata, w ciągu których parcelacja, kolonizacja lub meljoracja powinna być zakończona i kredyt przejściowy zastąpiony przez długoterminowy, amortyzacyjny, wydany na zasadach, wskazanych w art. 5—22.

W wyjątkowych wypadkach termin spłat pożyczki może być przedłużony za decyzją Rady Banku, zatwierdzoną przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 24.

Pożyczki, udzielane tytułem kredytu przejściowego, powinny być zupełnie pewnie zabezpieczone. Jako zabezpieczenie dostateczne będzie uważane:

a) zabezpieczenie hipoteczne na parcelowanych lub meljorowanych dobrach w granicach 75% ich szacunku, ustanowionego zgodnie z przepisami, wydanemi na zasadzie art. 5 niniejszego statutu;

b) zastaw papierów procentowych — albo wypuszczonych lub gwarantowanych przez Skarb Państwa, albo emitowanych przez instytucje kredytu hipotecznego i komunalnego, obliczonych po kursie, oznaczonym przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu z Ministrem Skarbu;

c) inne zabezpieczenie, które Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu z Ministrem Skarbu uzna za dostateczne.

Art. 25.

Ogólna suma pożyczek, wydanych przez Bank Rolny z tytułu kredytu przejściowego i meljoracyjnego, a nie mających pełnego zabepieczenia na 1-em miejscu wykazu hipotecznego, w granicach 75% szacunku ustanowionego w myśl art. 5 niniejszego statutu lub na zasadzie przywileju pierwszeństwa hipotecznego (art. 18), — nie może przewyższać pięciokrotnej sumy kapitału zakładowego.

Art. 26.

Warunki szczegółowe wydawania, zabezpieczenia i spłaty pożyczek przejściowych określi Rada Banku w przepisach, zatwierdzonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W razie niespełnienia warunków, zastrzeżonych przy wydawaniu pożyczki przejściowej, a w szczególności w razie niezużytkowania jej na cel lub w sposób przewidziany, spłata długu jest bezzwłocznie wymagalna niezależnie od poprzednio umówionego terminu.

IV.

Popieranie działalności stowarzyszeń parcelacyjnych i meljoracyjnych.

Art. 27.

W celu ułatwienia powstawania i działalności stowarzyszeń, mających za zadanie przeprowadzenie parcelacji, kolonizacji i meljoracji, Bank Rolny może brać udział w tworzeniu kapitałów zakładowych tych stowarzyszeń, które:

a) statuty swoje zastosują do statutów wzorowych, opracowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych;

b) zapewnią przedstawicielom Banku dostateczny wpływ w ich zarządach i

c) będą dawały dostateczne rękojmie prowadzenia operacji nie w celach spekulacyjnych, lecz w duchu użyteczności publicznej.

Udział Banku w kapitale zakładowym poszczególnego stowarzyszenia nie może przekraczać ¼ tego kapitału.

Ogólna suma udziałów Banku w kapitałach zakładowych tego rodzaju stowarzyszeń nie może przewyższać połowy własnego kapitału zakładowego Banku.

V.

W k ł a d y.

Art. 28.

Ogólna suma wkładów pieniężnych, przyjętych przez Bank, nie może przewyższać dwukrotnej sumy jego kapitału zakładowego. Przy przyjmowaniu wkładów pieniężnych ma być nadto uwzględniony przepis, zawarty w art. 31 (ustęp końcowy).

Warunki przyjmowania wkładów i otwierania rachunków bieżących w zastosowaniu do ustępu końcowego art. 3-go ustanawia Rada Banku.

Stopę procentową, płaconą od wkładów, ustala i podaje do wiadomości ogólnej Dyrekcja Banku.

VI.

Listy zastawne.

Art. 29.

Polski Państwowy Bank Rolny wypuszcza listy zastawne na zasadach w niniejszym statucie przewidzianych (art. 29—40). Szczegółowe warunki emisji i umorzenia listów zastawnych, ich nominalną wartość oraz wzory listów zastawnych i kuponów zatwierdzi Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku i po porozumieniu się z Ministrem Skarbu.

Art. 30.

Listy zastawne Banku Rolnego będą emitowane i realizowane na rachunek Banku.

Straty, które mogłyby wypływać z różnicy pomiędzy kursem listów zastawnych i ich ceną nominalną, pokrywane będą ze specjalnego funduszu (art. 3), tworzonego:

a) z zysków na umorzenie listów zastawnych przez wycofanie z obiegu w drodze wykupu po kursie giełdowym zamiast losowania;
b) z zysków na przedawnieniu listów zastawnych i kuponów (art. 40);
c) z części zysków Banku na ten cel wydzielonych (art. 70);
d) z opłat, wnoszonych na ten cel przez dłużników wzamian kwot na umorzenie pożyczki (art. 7), wreszcie
e) z różnych wpływów nieprzewidzianych.

Art. 31.

Bank Rolny ma prawo wypuszczać listy zastawne do wysokości pełnej sumy wydanych pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych:

a) zabezpieczonych na pierwszem miejscu działu IV wykazu hipotecznego w granicach 75% szacunków, ustanowionych zgodnie z art. 5 niniejszego statutu;
b) korzystających stosownie do art. 18 z przywileju pierwszeństwa hipotecznego przed wszelkiemi wierzytelnościami.

Nadto Bank ma prawo emitować listy zastawne, zabezpieczone całym jego majątkiem jeszcze przed wydaniem pożyczek; ogólna jednak suma wypuszczonych w ten sposób listów, łącznie z ogólną sumą wkładów, nie może przekraczać pięciokrotnej sumy kapitału zakładowego Banku.

Art. 32.

Wypłatę terminową procentów od listów zastawnych (ubiegłe kupony) i należności za listy zastawne wylosowane zabezpieczają:

1) raty, płacone przez dłużników Banku,
2) fundusze rezerwowe Banku,
3) wszelki ruchomy i nieruchomy majątek Banku, i wreszcie
4) gdyby te wszystkie środki okazały się niewystarczającemi, gwarancja Skarbu Państwa.

Art. 33.

Listy zastawne i kupony Banku wolne są od opłaty stempla i podatku od kuponów.

Art. 34.

Listy zastawne Banku będą przyjmowane na kaucję przy przedsiębiorstwach i dostawach rządowych po cenie, ustanowionej przez Ministra Skarbu. Listy te mogą być używane na lokację kapitałów różnych instytucji i towarzystw oraz funduszów, należących do małoletnich i wogóle tych wszystkich kapitałów, przy umieszczeniu których prawo zastrzega szczególne warunki zabezpieczenia.

Art. 35.

Przepisy w przedmiocie kontroli nad emisją i umorzeniem listów zastawnych zatwierdzi Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych po porozumieniu się z Ministrem Skarbu.

Art. 36.

Posiadacz listu zastawnego Banku na okaziciela lub kuponu będzie uważany przez Bank za prawnego ich właściciela. O utracie lub skradzeniu takich listów Bank żadnych zastrzeżeń nie przyjmuje.

Art. 37.

Umorzenie listów zastawnych dokonywa się dwa razy do roku przez losowanie lub wykup. Ogólna suma listów, wycofanych z obiegu, powinna być conajmniej równa ogólnej sumie kwot na umorzenie (art. 7), przypadających podług planów umorzenia do zapłaty w danem półroczu, powiększonej o sumę w temże półroczu dokonanych przedterminowych spłat pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych.

Zyski, powstające wskutek wykupu listów zastawnych podług kursu giełdowego, przelewane być mają do funduszu na pokrycie strat (art. 30), ponoszonych przez Bank przy realizacji listów zastawnych.

Art. 38.

Bank ma prawo zwiększania w każdem półroczu w miarę posiadanych środków sumy wycofywanych z obiegu listów zastawnych ponad normę, przewidzianą w art. 37, a nawet za zgodą Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, zapadłą po porozumieniu się z Ministrem Skarbu wycofania z obiegu całej serji listów zastawnych w celu dokonania konwersji zobowiązań Banku na nową serję listów zastawnych.

Art. 39.

Termin losowania publicznego listów zastawnych oznacza się na dzień 1-go kwietnia i 1-go października. Wypłata za listy zastawne, wylosowane w dniu 1-ym kwietnia, będzie dokonywana od dnia 1 lipca tegoż roku, zaś za wylosowane w dniu 1 października — od 2 stycznia roku następnego.

Wartość brakujących kuponów będzie potrącana z należności za list zastawny.

Procenty od listów zastawnych, t. j. kupony, będą wypłacane co pół roku od dnia 1 lipca i 2 stycznia.

Art. 40.

Kupony będą w ciągu lat dziesięciu, zaś wylosowane listy zastawne w ciągu lat trzydziestu od terminu ich płatności opłacane w kasach Banku Rolnego oraz w kasach innych urzędów i instytucji, przez Dyrekcję Banku do tego upoważnionych. Nie przedstawione do zapłaty w powyższych terminach listy zastawne i kupony są przedawnione. Należność za przedawnione listy zastawne i kupony przechodzi na własność Banku i przelewa się do specjalnego funduszu na pokrycie strat, poniesionych przez Bank z tytułu realizacji listów zastawnych (art. 30).

VII.

Kupno nieruchomości.

Art. 41.

Zasady, któremi Bank Rolny obowiązany będzie kierować się przy kupnie dóbr oraz ich parcelacji, jak również sposób postępowania z gruntami, przejętemi od niewypłacalnych dłużników, określą przepisy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych na wniosek Rady Banku.

Oprócz nieruchomości wiejskich, nabywanych na parcelacje, Bank może posiadać w Warszawie i w miastach, gdzie znajdować się będą jego filje, domy, potrzebne na pomieszczenie swoich biur.

VIII.

Opłata rat i ściąganie zaległości.

Art. 42.

Raty, należne za bieżące półrocze kalendarzowe od pożyczek długoterminowych, amortyzacyjnych, powinny być wpłacane w gotowiźnie pomiędzy 1 i 15 kwietnia oraz 1 i 15 października każdego roku do jednej z kas Banku lub do instytucji, wskazanych przez Dyrekcję Banku.

Pierwsza rata od tych pożyczek obliczona będzie bez kwoty na umorzenie i na wydatki administracyjne, czyli obejmować będzie tylko procent od kapitału za część półrocza od daty wypłaty pożyczki do dnia 30 czerwca respective 31 grudnia. Jeżeli pożyczka została wypłacona przed dniem 15 marca lub 15 września, pierwsza rata powinna być wpłacona w najbliższym terminie 1-go kwietnia lub 1-go października; w razie późniejszego wypłacenia pożyczki, pierwsza rata może być wpłacona łącznie z drugą ratą w następnem półroczu. Opłata na wydatki administracyjne Banku oraz wliczenie do raty kwoty na umorzenie lub wzamian niej kwoty na pokrycie strat Banku (art. 7 i 30), spowodowanych przez realizację listów zastawnych, rozpoczyna się od drugiej raty.

Art. 43.

Raty nie wpłacone w terminie będą uważane za zaległe. Od sumy zaległej pobierana będzie kara w stosunku ½% za każdy cały lub rozpoczęty miesiąc zaległości.

Art. 44.

Jeżeli w ciągu 30 dni po terminie płatności raty zaległości nie zostaną zapłacone, lub też jeżeli nie zostanie dłużnikowi przyznana ulga w opłacie rat wskutek poniesionej klęski (art. 51), Bank przystąpi do ściągania zaległości drogą przymusową.

Środki egzekucyjne powinny być zastosowane w następującej kolei:

a) zajęcie i sprzedaż części ruchomego majątku dłużnika, a mianowicie: ruchomości domowych, zapasów produktów rolniczych oraz inwentarzy żywych i martwych, które nie są niezbędne dla dalszego prowadzenia gospodarstwa i skromnego utrzymania dłużnika i jego rodziny;
b) wydzierżawienie części lub całej posiadłości;
c) sprzedaż posiadłości z licytacji, o ile okaże się, że przez zastosowanie wyżej wymienionych środków egzekucyjnych ściągnięcie zaległości jest niemożliwe.

Sprzedaż posiadłości dłużników niewypłacalnych może być w każdej chwili przed terminem licytacji odwołaną, jeżeli dłużnik wniesie część zaległości i da rękojmię zapłacenia reszty, uznane przez Bank za dostateczne.

Jeżeli licytacja z powodu braku nabywców nie dojdzie do skutku, wyznaczony będzie nowy termin licytacji. Jeżeli licytacja z tegoż powodu nie dojdzie do skutku w drugim terminie, to wyznaczona na sprzedaż posiadłość ziemska przechodzi na własność Banku.

Art. 45.

Prawo Banku do dochodzenia i egzekwowania swej należności nie może być ograniczone ani umowami dzierżawnemi, ani innego rodzaju zobowiązaniami dłużnika.

W razie sprzedaży posiadłości z licytacji pożyczki Banku mogą być pozostawione nowonabywcom, jeżeli odpowiadają oni warunkom, zastrzeżonym w art. 10.

Art. 46.

Bank przesyła wszelkie zawiadomienia lub wezwania za pośrednictwem urzędów administracyjnych albo pocztą. Za dowód doręczenia służy potwierdzenie właściwego urzędu lub kwit zwrotny poczty. Doręczenia przez rejentów i woźnych nie są obowiązkowe.

W wypadkach, gdy prawo przewiduje wezwania przez publikacje, Bank czynić je będzie za pomocą obwieszczeń, drukowanych w gazecie urzędowej.

Egzekucja należności Banku Rolnego (art. 44) odbywa się trybem, przewidzianym dla egzekucji bezspornych należności skarbowych.

Postępowanie egzekucyjne będzie bliżej określone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

IX.

Spłaty przedterminowe pożyczek.

Art. 47.

Dłużnikowi służy prawo spłacenia całości lub części pożyczki przed terminem jej płatności, winien on jednak opłacić procent od sumy spłacanej za całe półrocze bieżące.

Art. 48.

Przedterminowa spłata pożyczki nie zwalnia dłużnika od odpowiedzialności solidarnej za innych dłużników, jeżeli należał do grupy, która, jako dodatkowe zabezpieczenie przyznanej pożyczki, przyjęła solidarne poręczenie współdłużników.

Art. 49.

Bank żądać będzie zwrotu pozostałości pożyczki bez względu na pierwotnie umówiony termin i bez względu na terminową spłatę rat, jeżeli:

a) posiadłość, kupiona przy pomocy pożyczki bankowej, przeszła faktycznie w posiadanie osoby, nie odpowiadającej warunkom w art. 10 niniejszego statutu zastrzeżonym;
b) pożyczka nie została użyta na cel, wskazany przy jej udzieleniu;
c) posiadłość, na której zabezpieczona jest pożyczka, jest rozmyślnie niszczona, lub wreszcie
d) nie zostały spełnione przez dłużnika inne warunki, zastrzeżone przy udzielaniu pożyczki.

Jeżeli w wypadkach powyższych cała pozostałość pożyczki nie zostanie spłacona w terminie przez Bank wskazanym, Bank przystąpi niezwłocznie do egzekucji i sprzedaży posiadłości na licytacji w myśl przepisów egzekucyjnych w art. 44 i 46 wskazanych.

Art. 50.

W razie odprzedaży części posiadłości za zgodą Banku zwolnienie odprzedawanej części od odpowiedzialności za pożyczkę może być uwarunkowane spłatą przedterminową odpowiedniej części pożyczki, podług uznania Banku.

X.

U l g i.

Art. 51.

Jeżeli posiadłość, obciążona pożyczką Banku Rolnego, została dotknięta przez klęskę żywiołową, jak np. pożar, powódź, gradobicie, pomór bydła, zniszczenie zasiewów przez owady albo w wypadkach śmierci lub ciężkiej choroby gospodarza i t. p., która bez winy dłużnika spowodowała znaczne stosunkowo straty, Bank może przyznać ulgę w opłacie najwyżej dwóch rat bieżących, a to przez odroczenie terminu ich zapłaty na rok lub przez ich rozłożenie na części, spłacalne najdłużej w ciągu lat pięciu.

W razie powtórnej klęski w jednym z lat następnych mogą być przyznane dalsze ulgi na tych samych warunkach, z tem jednak zastrzeżeniem, aby ogólna suma odroczonych i rozłożonych, a jeszcze nie spłaconych zaległości nie przenosiła 5 rat półrocznych.

Art. 52.

Od rat odroczonych lub rozłożonych dłużnicy wzamian procentu zwłoki, przewidzianego w art. 43, płacą procent w wysokości, określonej przez Radę Banku, naogół niższej od procentu zwłoki.

XI.

Organizacja Zarządu.

Art. 53.

Kierownictwo sprawami Banku Rolnego należy pod zwierzchnictwem Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych do:
1) Rady Banku i
2) Dyrekcji.

Art. 54.

Rada Banku jest bezpośrednim organem nadzorczym i kierowniczym Banku.

Art. 55.

Do składu Rady Banku należą:
a) 7 członków, wybranych przez Sejm Polski,
b) 7 członków, mianowanych przez Władzę Zwierzchnią Państwa Polskiego na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych,
c) 1 przedstawiciel Ministerstwa Skarbu.

Prezesa Rady oraz jego 2 zastępców mianuje z grona jej członków Władza Zwierzchnia na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

W razie sprzeciwu przedstawiciela Ministerstwa Skarbu sprawę rozstrzygają łącznie Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Minister Skarbu.

Art. 56.

Kadencja wybieralnych i mianowanych członków Rady trwa lat pięć. Przy wyborze i mianowaniu członków Rady będą jednocześnie wyznaczani ich zastępcy.

Ustępujący członkowie Rady i ich zastępcy mogą być ponownie wybrani lub mianowani.

Art. 57.

Zwyczajne posiedzenia Rady odbywają się w terminach w regulaminie ustalonych; nadzwyczajne mogą być zwołane w miarę uznania przez prezesa Rady.

Art. 58.

Dla ważności uchwał Rady konieczna jest obecność prezesa lub jego zastępcy oraz 7 członków Rady.

Uchwały zapadają prostą większością głosów obecnych na posiedzeniu członków; w razie równości głosu — głos przewodniczącego przeważa.

Art. 59.

W posiedzeniach Rady biorą udział z głosem doradczym dyrektorowie Banku lub ich zastępcy.

Dyrekcji służy prawo odwołania się od decyzji Rady do Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 60.

W celu wykonywania stałego nadzoru, dopełnienia doraźnych rewizji kas Banku i załatwiania spraw bieżących, prezes Rady urzęduje stale.

Art. 61.

Prezes Rady może zawiesić każdą uchwałę Dyrekcji, obowiązany jest jednak przedstawić ją do decyzji Rady na najbliższem posiedzeniu zwyczajnem lub, jeżeli tego pilność sprawy wymaga, na zwołanem bezzwłocznie posiedzeniu nadzwyczajnem.

Art. 62.

Do zakresu działalności Rady należą:
a) piecza nad całością majątku Banku;
b) kontrola i nadzór nad działalnością Dyrekcji i jej organów;
c) sprawy, mające charakter zarządzeń ogólnych;
d) sprawy, które zostaną przekazane do decyzji Rady przez regulamin dla Rady, Dyrekcji i podwładnych im organów, zatwierdzony przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 63.

Bezpośredni zarząd Banku Rolnego oraz jego reprezentacja wobec osób trzecich należy do Dyrekcji, złożonej z jeneralnego dyrektora i 2 dyrektorów, mianowanych przez Władzę Zwierzchnią na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 64.

Dyrektora jeneralnego zastępuje jeden z dyrektorów.

Gdyby nieobecność dyrektora jeneralnego trwać miała dłużej aniżeli trzy miesiące, Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych wyznaczy zastępcę.

Nieobecnego dyrektora zastępuje w jego czynnościach wicedyrektor (zastępca), mianowany przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Art. 65.

Do ważności uchwał Dyrekcji potrzebna jest obecność na posiedzeniu wszystkich jej członków i zgoda dwóch uczestników posiedzenia. Dwóch nieobecnych dyrektorów może być zastąpionych na posiedzeniu przez wicedyrektorów. Dokumenty zobowiązujące Bank winny być podpisane conajmniej przez dwóch dyrektorów lub przez jednego dyrektora i jednego wicedyrektora.

Art. 66.

Urzędnicy banku są urzędnikami państwowymi i podlegają pragmatyce służbowej.

Art. 67.

Pełnienie pewnych ściśle określonych kategorji czynności, związanych z działalnością Banku Rolnego, może być przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych powierzane urzędom ziemskim.

Wzajemny stosunek Banku Rolnego i urzędów ziemskich określą regulaminy, zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

XII.

Rachunkowość i sprawozdanie.

Art. 68.

Rokiem administracyjnym Banku jest rok kalendarzowy lub też roczny okres czasu, który będzie ustalony dla państwowej administracji skarbowej.

Art. 69.

Rachunkowość Banku Rolnego będzie prowadzona i sprawozdania roczne będą układane na zasadach i podług wzorów, ustalonych przez Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, po porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 70.

Z przewyżki dochodów nad rozchodami Banku pewna część może być, za zgodą Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, przelana do funduszu na pokrycie strat Banku, wynikających z realizacji listów zastawnych (art. 3, 30), reszta przewyżki dochodów nad rozchodami przelewana być ma do funduszu rezerwowego. Gdy fundusz rezerwowy dosięgnie 8% ogólnej sumy listów zastawnych, znajdujących się w obiegu, przewyżka dochodów nad rozchodami przelewana będzie do ogólnych dochodów Skarbu.

XIII.

Fundusz rezerwowy.

Art. 71.

Fundusz rezerwowy Banku przeznaczony jest na zabezpieczenie terminowej wypłaty kuponów i wylosowanych listów zastawnych oraz na pokrycie strat Banku.

Część funduszu rezerwowego, nie przekraczająca 40% ogólnej jego sumy, może być pomieszczona w nieruchomościach, przeznaczonych na biura Banku i jego filje.

XIV.

Przepisy przejściowe.

Art. 72.

Do czasu powołania przez Sejm 7-iu członków Rady Polskiego Państwowego Banku Rolnego (art. 55), Rada składać się będzie:

1) z 10 członków, mianowanych przez Władzę Zwierzchnią Państwa Polskiego na wniosek Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w tem 5 fachowców i 5 przedstawicieli instytucji społecznych, a mianowicie:
3 przedstawicieli związku kółek rolniczych,
1 przedstawiciela centralnego towarzystwa rolniczego,
1 przedstawiciela towarzystwa kredytowego ziemskiego,
2) 1 przedstawiciela Ministerstwa Skarbu.

Dan w Warszawie, dn. 5 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa:

(—) *J. Piłsudski.*

Prezydent Ministrów:

(—) *I. J. Paderewski.*

Minister Rolnictwa i Dóbr Państwowych:

(—) *Janicki.*

„Dz. Pr." z dn. 6.II 1919 r. Nr. 12, poz. 134.

III.

131.

Przepisy o użyciu wojsk do pomocy władzom cywilnym.

Na podstawie art. 3 dekretu z dn. 2.I 1919 r. o używaniu Wojska w wypadkach wyjątkowych ogłasza się zatwierdzone przez Radę Ministrów dnia 30 stycznia 1919 roku przepisy.

I.

Zasady Ogólne.

Art. 1.

Wojsko do pomocy władzom cywilnym może być wezwane tylko w ostateczności, gdy siły i środki władzy cywilnej okażą się niewystarczającemi, i tylko w wypadkach następujących:

1. dla celów zapobiegawczych i ratowniczych podczas klęsk żywiołowych;
2. dla uprzedzenia lub stłumienia zbiorowych aktów gwałtu publicznego, zbrojnych wystąpień przeciw państwu, bezpieczeństwu życia i całości mienia obywateli;
3. we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych w poszczególnych ustawach administracyjnych lub sądowych.

Art. 2.

Wzywać pomocy wojska mogą przedstawiciele władzy publicznej, upoważnieni do tego z mocy prawa lub rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanym w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 3.

Udzielenie pomocy wojskowej następuje z rozkazu Dowódcy właściwego Okręgu Generalnego.

Art. 4.

Żądanie pomocy wojska należy kierować do Dowódcy miejscowego lub najbliższego garnizonu, który żądanie to z własnym w tymże przedmiocie wnioskiem przedstawia do decyzji Dowódcy Okręgu Generalnego; Dowódca Garnizonu może udzielić na własną odpowiedzialność pomocy tylko w razach nagłych, nie cierpiących żadnej zwłoki.

Art. 5.

Żądanie pomocy wojska musi być w zasadzie zgłoszone na piśmie, a w razach nagłych ustnie osobiście przez odnośnego przedstawiciela władzy lub osobę, w tym celu upoważnioną. W tym ostatnim razie osoba zgłaszająca wezwanie, pozostaje przy oddziale wojska aż do chwili przybycia na miejsce zajść i wyjaśnienia okoliczności, które spowodowały wezwanie wojska. W razie niemożności piśmiennego i ustnego porozumienia się, żądanie pomocy musi być zgłoszone telefonicznie lub innym sposobem, wyłączającym możliwość mistyfikacji.

Art. 6.

W żądaniu pomocy wojskowej muszą być podane:
1. Cel interwencji wojskowej,
2. Miejsce interwencji, oraz
3. Liczebność żądanego oddziału i inne dane uzupełniające.

Art. 7.

We wszystkich wypadkach określenia stanu liczebnego oddziału, rodzaju broni i innych warunków, dotyczących wystąpienia lub skonsygnowania wojska, przeznaczonego do pomocy władzy cywilnej, zależy wyłącznie od decyzji Dowództwa Wojskowego.

Art. 8.

Władze cywilne po zawezwaniu wojska obowiązane są poczynić niezbędne zarządzenia do jaknajszybszego przewozu tegoż do miejsca przeznaczenia. Koszta przewozu wojska ponosi skarb państwa, na rachunek tej władzy, która interwencji wojska zażądała.

Art. 9.

Wojska, wezwane do pomocy władzom cywilnym do miejscowości, leżących poza obrębem ich stałego stacjonowania, mają tam być rozlokowane w skupieniu w najobszerniejszych pomieszczeniach i bezwzględnie nie każdy żołnierz z osobna. Kwatery oficerów powinny się znajdować w bezpośredniej łączności z kwaterami żołnierzy.

II.

Zarządzenia w przewidywaniu rozruchów.

Art. 10.

W przewidywaniu rozruchów wolno jest wzywać wojsko wyłącznie do miejscowości, nie posiadających załogi miejscowej, lub posiadających liczebnie nie wystarczająco. W tym wypadku wysłany oddział, po przybyciu do wskazanej miejscowości, pozostaje w pogotowiu, w wyznaczonych kwaterach, występuje zaś czynnie nie wcześniej, aż nastąpią okoliczności i warunki, przewidziane w art. 1 przepisów niniejszych.

Art. 11.

W oczekiwaniu rozruchów władze cywilne mają prawo żądać, by część lub cały stan liczebny załogi miejscowej pozostały w koszarach w stanie zupełnej gotowości do czynnego wystąpienia na każde żądanie, i wskazać punkty zagrożone, w których może zajść potrzeba interwencji wojska, czynnie jednak wojsko wystąpić może tylko po rzeczywistem nastąpieniu okoliczności, przewidzianych w art. 1.

Art. 12.

Przy wykonaniu zarządzeń, wymienionych w art. 10 i 11, obowiązują przepisy art. 4 i 5, wojsko jednak, nie czekając nadejścia decyzji Dowódcy Okręgu Generalnego, może być skonsygnowane natychmiast.

Art. 13.

W wypadkach mniejszej wagi Dowódca Garnizonu wysyła do miejsc, wspazanych przez władze bezpieczeństwa publicznego, patrole i podjazdy, w takiej ilości i składzie liczebnym oraz na taki przeciąg czasu, jak to uzna za potrzebne.

Art. 14.

Patrole w razie zauważonego niebezpieczeństwa, zawiadamiają najbliższy punkt zborny siły wojskowej, lub służby bezpieczeństwa, ukrócając zaś jakikolwiek nieporządek na ulicy, skierowują opornych do najbliższego urzędu bezpieczeństwa publicznego.

Art. 15.

W przedmiocie użycia broni, patrole i podjazdy kierują się przepisami art. 113, 114 i 115 służby garnizonowej (Tymcz. Regul. z dn. 9.XII 1918 r.).

III.

Pomoc wojskowa w czasie rozruchów.

Art. 16.

Pomoc wojskowa ma być tak silna, by dawała pod każdym względem rękojmię, że zadanie spełnione zostanie i honor oręża nie będzie narażony na szwank.

Art. 17.

Zasadniczo pomoc wojskowa przeznaczona jest na to, by dać władzom publicznym i ich organom należytą ochronę, a ich zarządzeniom zapewnić bezwzględny posłuch, nigdy zaś do sprawowania bezpośrednich funkcji policji (milicji) lub tych urzędów, do pomocy którym wojsko dodane zostało.

Art. 18.

Dowódca wezwanego przez władze cywilne oddziału ma przestrzegać:
1. By wojskowe i wszelkie inne, uznane za ważne, objekty obsadzone zostały przez oddziały wojska;
2. By przystęp do nich był zamknięty i należycie przeciwko niespodzianemu opanowaniu zabezpieczony;

3. By dyspozycje alarmowe szczegółowo były uregulowane;
4. By służby wart nie ograniczać tylko do najniezbędniejszej potrzeby, lecz zarządzić tak, by rondy danego oddziału miały w obserwacji również rejony sąsiednie;
5. By dostateczna siła zbrojna stale była w pogotowiu;
6. By żołnierze stale wychodzili z koszar i trzymali się razem co najmniej po 2-ch;
7. By stosunki ludności z wojskiem ograniczyć do minimum i energicznie przeciwdziałać wszelkim próbom wzajemnego ich komunikowania się;
8. By osobom cywilnym dozwalać wstępu do koszar i zajętych przez wojsko objektów tylko za pozwoleniem dowódcy oddziału na piśmie;
9. By patrole wysyłać w dostatecznej ilości.

Art. 19.

Po przybyciu wojska na miejsce wypadków, władze cywilne powiadamiają dowódcę o stanie rzeczy, wskazując cel, jaki ma być przy współudziale wojska osiągnięty, i upoważniają go do odpowiednich zarządzeń, następnie zaś ze wszystkimi żądaniami swojemi zwracają się do dowódcy oddziału, warty, patrolu lub podjazdu, nie czyniąc dyspozycji bezpośrednich; w czasie zaś działania wojska obowiązane są do czynnego współdziałania z dowództwem.

Art. 20.

W razie nieobecności władz cywilnych na miejscu zajść oraz we wszystkich wypadkach, kiedy działalność ich jest faktycznie uniemożliwiona, dowódca oddziału, po przybyciu na miejsce, obowiązany jest poczynić wszystkie zarządzenia podług własnego uznania.

Art. 21.

Dowództwo wojskowe, w celu rozruchów, powinno zastosować wszelkie możliwe środki, by o ile możności uniknąć użycia broni i niepotrzebnego przelewu krwi.

Art. 22.

Każdy dowódca działa na miejscu wypadku zupełnie samodzielnie z zupełnym zdecydowanym spokojem, energicznie, wytrwale i nigdy połowicznie, interwenjując szybko, i z takiemi siłami, by nie pozostawało wątpliwości co do sukcesu, lub też broni się bezwzględnie tak długo, dopóki nie przybędzie odpowiednia pomoc. Wojsko pozostaje na miejscu wypadku do tej chwili, gdy Dowództwo uzna zadanie wojskowe za spełnione.

IV.

Użycie broni podczas rozruchów.

Art. 23.

Należy użyć broni:
1. Przy rozruchach lub manifestacjach o charakterze rozruchów na wyraźne a umotywowane żądanie uprawnionych przedstawicieli władzy cywilnej w każdym wypadku, kiedy ich poprzednie wezwania do przywrócenia stanu prawnego pozostały bez skutku, a Dowódca oddziału tego rodzaju interwencję wojska uzna za konieczną.
2. Gdy oddział wojska czynnie lub zbrojnie zostanie napadnięty; jak również gdy tłum przeszkadza wojsku w posuwaniu się lub pełnieniu akcji, do której wojsko zostało powołane.

Art. 24.

Gdy przy oddziale wojska lub jego części, albo patrolu, wyznaczonym do przywrócenia porządku i bezpieczeństwa, niema przedstawiciela władzy cywilnej, lecz wobec wojska mają miejsce wypadki gwałtu przeciwko bezpieczeństwu życia i mienia obywateli lub urządzeń publicznych, wówczas dowódca wojskowy z własnej inicjatywy ma wezwać (kogo należy) do porządku, i gdyby temu wezwaniu nie uczyniono zadość, jąć się środków gwałtownych nawet, gdy wojsko nie było zaczepione.

Art. 25.

Gdy przyszło już do użycia broni, to w konsekwencji nastąpić winno zupełne rozpędzenie tłumu i schwytanie podżegaczy; bezwzględnie nie wolno wdawać się w układy, a tembardziej doprowadzić do kapitulacji wojska.

Art. 26.

Do rozpędzenia tłumu używa się piechoty i, pod osłoną rezerwy, działa się przeważnie bagnetem, oszczędzając w miarę możności kobiety i dzieci, starców i osoby nie biorące udziału w rozruchach. Na wypadek, gdyby natarcie bagnetem nie dało rezultatu lub gdyby strzelano do wojska, albo zmuszano je do obrony koniecznej, należy użyć broni palnej, nie wolno wtedy jednak strzelać w górę.

Art. 27.

Natarcie bagnetem lub salwą poprzedzić winien potrójny sygnał trąbką.

Art. 28.

Bez poprzedniego sygnału ostrzegawczego wolno użyć broni w wypadkach następujących:
1. Dla samoobrony, gdy wojsko zostanie napadnięte,
2. W razie zbrodni i gwałtów, popełnianych w obecności wojska,
3. Przeciwko czynnie opierającym się lub przeszkadzającym działaniu wojska.

Art. 29.

Kawalerji, z uwagi na jej zdolność szybkiego poruszania się i przerzucania się, używa się do usunięcia tłumu z placów i ulic nawet bez konieczności użycia broni; patrole kawaleryjskie mają za zadanie przeszkadzać formowaniu się tłumu.

Art. 30.

W razie poważniejszych rozruchów piechota i kawalerja występują z karabinami maszynowymi, a w wypadkach szczególnych do pomocy piechocie i kawalerji dodana być może artylerja, w sile co najmniej 2 armat. Artylerja może być również użyta w razie braku w danej miejscowości kawalerji lub piechoty; w tym wypadku należy wyznaczyć oddziały uzbrojonych artylerzystów bez armat, lecz o ile możności konne.

Art. 31.

Aresztowań dokonywują w zasadzie organy bezpieczeństwa publicznego, jeśli jednak wyjątkowo wypadnie

to uczynić wojsku, to do tego celu przeznaczyć patrole, pod wodzą energicznych, silnych podoficerów lub żołnierzy, zaopatrując ich w odpowiednie szczegółowe instrukcje

Art. 32.

Dla osobistej osłony przedstawiciela władzy, oraz dowódcy, jako osób interwenjujących w rozruchach, należy dać specjalne patrole ochronne.

Warszawa, dn. 1 lutego 1919 r.

Kierownik Ministerstwa Spraw Wojskowych
inżynier-pułkownik
Wroczyński.
w. r.

Minister Spraw Wewnętrznych:
(—) S. *Wojciechowski.*
w. r.

IV.

132.

Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych do Komisarzy Powiatowych w przedmiocie zapobiegania strajkom służby folwarcznej.

Szerzące się w licznych powiatach Kraju strajki służby folwarcznej mieszczą w sobie obok zwykłego w takich razach zachwiania stosunków bezpieczeństwa publicznego, poważne niebezpieczeństwo dla prawidłowej produkcji rolnej i mogą obalić ogólny plan aprowizacyjny Państwa.

W celu odwrócenia tych groźnych następstw akcji strajkowej zorganizowana została w łonie Ministerstwa Pracy **Komisja Główna dla spraw strajków rolnych**, której zadaniem jest, w razie powstania zatargu między pracodawcami a służbą folwarczną — osiągnięcie jaknajspieszniejszego porozumienia, zapewniającego normalny tok produkcji rolnej oraz możliwie trwałe zaspokojenie słusznych postulatów robotnika rolnego.

Na Komisarzach Powiatowych ciąży również obowiązek łagodzenia powstających zatargów i wydania zarządzeń, zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa życia i mienia w zagrożonej okolicy. W szczególności winni Komisarze Powiatowi starać się o to, aby nie dopuścić do gwałtów na osobie właściciela i jego rodziny, członkach administracji, robotnikach i ich rodzinach. Dopuszczający się aktu gwałtu powinni być aresztowani i oddani w ręce sędziego śledczego.

O wybuchu strajku rolnego, jak wogóle wszelkich zaburzeniach robotniczych, winien Komisarz niezwłocznie zawiadomić Ministerstwo Pracy telegraficznie lub telefonicznie (978 lub 306), prosząc o przysłanie delegata.

Delegat Ministerstwa Pracy przedsięweźmie kroki celem doprowadzenia stron do dobrowolnej umowy także w drodze sądu polubownego, który składać się winien z równej liczby przedstawicieli stron obydwóch i przewodniczącego, wybranego przez członków sądu z pomiędzy osób bezstronnych. Komisarz Powiatowy współdziałać winien z delegatem Ministerstwa Pracy i dostarczyć mu wszelkich środków, mogących ułatwić pośrednictwo w sporze.

Energicznie wystąpić winien Komisarz Powiatowy w tym wypadku, gdy strajkiem objęte zostanie obrządzanie inwentarza żywego: strajk taki jest niedopuszczalny. Należy dołożyć wszelkich starań, aby inwentarz był bezwzględnie obrządzany bądź przez samych strajkujących, bądź też przez robotników postronnych, specjalnie w tym celu sprowadzonych, przyczem należy tych ostatnich bronić przed napaściami ze strony strajkujących.

Wszelkie „Wydziały Ochrony Pracy i Opieki Społecznej“, jakie powstały bez wiedzy Ministerstwa Pracy — winny być przez Komisarzy Powiatowcyh rozwiązane.

Organizujące się w powiecie związki zawodowe służby folwarcznej i robotników rolnych winny odpowiadać istniejącym przepisom o stowarzyszeniach.

„Komitety folwarczne“, „Rady folwarczne“ i t. p. nie mają prawa ingerencji do prowadzenia i zarządu gospodarstw, mogą być tylko rzecznikami żądań służby folwarcznej.

O strajkach, zażegnanych bez współudziału delegata Ministerstwa Pracy, należy zdać szczegółowe sprawozdanie temuż Ministerstwu.

Minister Spraw Wewnętrznych:
(—) S. *Wojciechowski.*
w. r.

Warszawa, 1 lutego 1919 r.

133.

Okólnik Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie działalności urzędniczej Komisarzy Ludowych.

Organizacja władz państwowych w Polsce oparta została o zasadę decentralizacji i osobistej odpowiedzialności przedstawicieli różnych działów administracji wobec odnośnych władz przełożonych. Pod tym względem Komisarze Ludowi mają ułatwione zadanie i odpowiedzialność stosunkowo mniejszą, niż to się dzieje w państwach, gdzie wszystkie dziedziny administracji w powiecie podlegają kompetencji i kontroli naczelników powiatów lub starostów.

Mimo jednak te różnice ustroju administracyjnego, Komisarze powiatowi w Polsce są i pozostaną gospodarzami powierzonych im powiatów i o tej swej roli pa-

miętać zawsze powinni, gdyż wynikają z niej ich obowiązki i stanowisko w powiecie.

Komisarz Ludowy, poza obowiązkami, wypływającemi bezpośrednio z jego urzędu a polegającemi na utrzymaniu ładu, porządku, praworządności i bezpieczeństwa publicznego w powiecie, winien troszczyć się o równoczesny rozwój wszystkich dziedzin życia społecznego i gospodarczego, ku czemu znajdzie szerokie pole dla inicjatywy, z tytułu przewodniczenia Sejmikom Powiatowym, w których żywioły zdolne do pracy organizacyjnej i twórczej będą zrazu bezwątpienia słabo reprezentowane.

Z tego samego tytułu i charakteru gospodarza powiatu powinien wypływać stosunek Komisarzy Ludowych do innych przedstawicieli władz w powiecie.

Wskutek utrzymywania ciągłego kontaktu z ludnością, czy to bezpośrednio, czy też za pośrednictwem Sejmików Powiatowych i innych organizacji społecznych, Komisarz Ludowy ma możność oceniania dokładnego istniejących potrzeb i braków w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarki państwowej. Dlatego ma on również możność i obowiązek komunikowania tych potrzeb innym przedstawicielom władz państwowych, czy to w drodze przyjaznego porozumiewania się osobistego, czy też w formie relacji urzędowych, nie mających wszakże charakteru wkraczania w ich kompetencje.

Będąc przedstawicielem państwowości polskiej, dbały o jej rozwój, Komisarz Ludowy winien unikać nietylko w swych czynnościach urzędowych, lecz i w życiu swem prywatnem wszelkich postępków i kroków, które mogłyby ideę państwowości polskiej na szwank narazić i oddać na pastwę krytyki niechętnych Państwu i społeczeństwu żywiołów.

A przedewszystkiem postępowanie jego winna cechować najzupełniejsza bezstronność i objektywizm w stosunkach z ludnością miejscową, z pośród której ani dany odłam, ani ta lub inna partja, lub poszczególne jednostki nie mogą być przezeń faworyzowane lub wyróżniane.

Sprawując swe obowiązki zupełnie bezstronnie i z nieposzlakowaną bezinteresownością, Komisarz Ludowy winien zarazem posiadać energję i stanowczość, niezbędną dla utrzymywania poszanowania dla władzy przy równoczesnem unikaniu wszelkich ryzykownych kroków i zarządzeń, których późniejsze zmiany lub odwołania wzbudzać by musiały w ludności przekonanie o niedojrzałości władzy.

Jest to tembardziej konieczne, że ludność nasza, przyzwyczajona do skorumpowanych władz najezdniczych, skłonna jest powątpiewać o autorytecie i konieczności wszelkiej władzy państwowej.

Uchybienia i postępki, podające w podejrzenie praworządność tej władzy, są niedopuszczelne w żadnej formie, by zaś tych uchybień unikać, winien Komisarz Ludowy bacznie przestrzegać przepisów i ustaw, gdyż te są najlepszemi drogowskazami praworządności i najskuteczniej ją zabezpieczają.

Podstawą tego spokoju i ładu wewnętrznego jest sprawnie działająca administracja Państwowa, której głównym zrębem i osią są komisarjaty ludowe.

Państwo Polskie, organizujące się w niesłychanie ciężkich warunkach, musi dbać o ład i spokój wewnętrzny.

Okólnik z dnia 3 lutego 1919 r. w postaci formalnych przepisów wykłada Komisarzom Ludowym ich kompetencje, prawa i obowiązki i ujawnia zarazem, jak w gruncie rzeczy ważną i odpowiedzialną placówką państwową jest stanowisko Komisarza Ludowego.

Ale nietylko dlatego, że wielorakie i skomplikowane zadania są nań włożone, lecz jeszcze i przedewszystkiem dlatego, że aby im podołać i godnie odpowiedzieć — trzeba wykonaniu ich poświęcać nietylko swój czas urzędniczy i swoją wiedzę fachową, lecz i swoją dobrą wolę i swoje szczere oddanie się służbie dla narodu.

Za Ministra Spraw Wewnętrznych:

(—) *Januszewski*

Warszawa, dn. 3 lutego 1919 r.

VI.

134.

Ruch służbowy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Naczelnik Państwa postanowieniem z dn. 31.I 1919 roku mianował Józefa Beka — Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Minister Spraw Wewnętrznych mianował:

w dn. 20.I 1919 r.: Starszego Referenta Franciszka Kaufmana — Radcą Ministerjalnym i p. o. referenta Romualda Millera — Referentem;

w dn. 30.I 1919 r.: Józefa Dworskiego — Radcą Ministerjalnym;

w dn. 31.I 1919 r.: Starszego Referenta Mieczysława Bilskiego — Inspektorem administracyjnym w randze Radcy Ministerjalnego i Naczelnika Wydziału.

Ustąpili:

Norbert Barlicki — ze stanowiska Podsekretarza Stanu; Przemysław Podgórski — ze stanowiska Inspektora Admanistracyjnego; Karol Suchy — ze stanowiska pomocnika referenta.

W związku z Dekretem o utworzeniu Ministerstwa Robót Publicznych z dn. 16.I 1919 r. przeszli z dniem 1 lutego r. b. z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych do Ministerstwa Robót Publicznych następujący urzędnicy:

Szef Sekcji, Konstanty Jakimowicz; Naczelnik Wydziału, Gustaw Trzciński; Naczelnik Wydziału, Józef Handzelewicz; Naczelnik Wydziału, Melchior Nestorowicz; Radca Ministerjalny, Lucjan Jętkiewicz; Radca Ministerjalny, Witold Matuszewski; Referenci: Tadeusz Szanior, Marjan Kontkiewicz, Wiktor Godlewski, Romuald Miller.

Tłoczono w Drukarni Państwowej, Miodowa Nr. 20. Nr. 3992. 17/II 18.